

PKAN_WPN/3557/2025

prof. dr hab. Andrzej Makowski
Wydział Dowodzenia i Operacji Morskich
Akademia Marynarki Wojennej

Gdynia, 2025-08-11.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej lek. med. Pawła KOCIKA

ROZWÓJ WOJSKOWEJ SŁUŻBY ZDROWIA REPUBLIKI FRANCUSKIEJ

W PERSPEKTYWIE LAT 2020-2030

opracowanej pod kierunkiem naukowym prof. dr. hab. Krzysztofa KUBIAKA

1. Znaczenie podjętego tematu rozprawy doktorskiej

Jesteśmy świadkami przekształcania się dotychczasowego „ładu światowego”, który został ustalony po drugiej wojnie światowej w nowy, jeszcze nieznany „porządek światowy”. Zasadne w tym kontekście wydaje się pytanie, jak będzie wyglądał w najbliższych latach nadchodzący „nieład światowy”? Dla Europy, w tym państw należących do UE i NATO, nadal istotne pozostają gwarancje amerykańskie w obszarze bezpieczeństwa. Ich osłabienie lub brak może skutkować pojawieniem się w skali globalnej niekorzystnych zjawisk, takich jak rywalizacja o przywództwo czy oportunizm wojenny, a także rywalizacja o zasoby, kapitał i rynki. Ponad 70. letni okres pokojowego, mimo zimnej wojny, rozwoju Europy oraz ponad 30. letniej prosperity wynikającej z „dywidendy pokoju”, jak można sądzić, dobiegł końca z chwilą agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę. Toczy się wojna na Bliskim Wschodzie, trwają ataki Huti na Morzu Czerwonym destabilizujące światową żeglugę, Izrael i USA dokonały ataku na instalacje do produkcji broni jądrowej przez Iran. W Azji, oprócz stałych incydentów na Morzu Południowochińskim, rośnie napięcie na linii ChRL- Tajwan oraz między Koreą Północną i Południową. Aktualne zatem staje się pytanie o kondycję sił zbrojnych poszczególnych państw europejskich NATO i ich zdolności do przeciwstawienia się agresorowi w konflikcie o dużej intensywności. Przywołane fakty świadczą o tym, że świat wkracza w erę konfliktów zbrojnych i wojen, a te z kolei bezwzględnie wymagają właściwego zabezpieczenia medycznego pola walki, efektywnego łańcucha opieki, logistyki medycznej i ewakuacji rannych. By osiągnąć wymagany ich poziom niezbędna jest właściwa organizacja wojskowej służby zdrowia oraz odpowiednie szkolenie żołnierzy i personelu medycznego, który służy zarówno na pierwszej linii walki, jak i w strukturach tyłowych.

W tym kontekście pojawia się pytanie o aktualny stan Wojskowej Służby Zdrowia (WSZ) Sił Zbrojnych RP (SZ RP). Dostępna wiedza w tym zakresie wskazuje, że dzisiejsza organizacja i struktura WSZ jest – eufemistycznie mówiąc – nie do końca udaną hybrydą rozwiązań wprowadzonych ponad dekadę temu podczas reformy Systemu Kierowania i Dowodzenia SZ RP, a także doświadczeń wojska uzyskanych w ciągu ostatnich kilkunastu lat w ramach działań ekspedycyjnych. Zdaniem ekspertów osiągnęliśmy dziś poziom, w którym problematycznym staje się zagwarantowanie zabezpieczenia medycznego typowej, wysoko kinetycznej, z dominującym udziałem wojsk lądowych operacji militarnej na wschodniej flance NATO. Reforma i wzmocnienie WSZ jest zapowiadana przez obecne kierownictwo MON, niestety, jak na razie można zaobserwować marazm i brak realnych działań, wciąż chyba brakuje wizji i determinacji, by wdrożyć racjonalne rozwiązania systemowe. Co więcej, rozwiązania stosowane w armiach państw NATO mogą i powinny stanowić również wzór dla planowanej reformy WSZ SZ RP.

Uwzględniając powyższe uwarunkowania, podjęcie przez Doktoranta badań nad tematem: *Rozwój wojskowej służby zdrowia Republiki Francuskiej w perspektywie lat 2020-2030* należy uznać za uzasadnione i potrzebne, a tak sformułowany temat badawczy zasługuje na pełną akceptację w świetle przytoczonych wyżej faktów. Jednocześnie warto podkreślić jego aktualność oraz teoretyczną i utylitarną wartość dla SZ RP.

2. Ocena metodyczna

Rozprawa doktorska ma charakter problemowy, zaś przedmiotem badań jest WSZ Republiki Francuskiej jako struktura niezbędna do prowadzenia działań operacyjnych przez siły zbrojne w konflikcie o dużej intensywności z przeciwnikiem o podobnym potencjale militarnym. Zagadnieniom metodologicznym poświęcił Doktorant w całości rozdział I rozprawy – *Metodologia badań*, w którym kolejno przedstawił: uzasadnienie podjęcia badań, założenia badawcze, ograniczenia badawcze, zagadnienia nie ujęte w badaniach. Następnie wskazuje ogólny problem badawczy (z dekonstrukcją na problemy szczegółowe) cel badań, przedmiot badań, hipotezę ogólną hipotezy szczegółowe, metody i narzędzia badawcze oraz dokonuje krytycznej oceny literatury przedmiotu. Wskazanie przez Doktoranta WSZ Republiki Francuskiej jako ogólnego problemu badawczego należy uznać za właściwe z uwagi na rolę, potencjał i doświadczenia sił zbrojnych tego kraju oraz pozycję zajmowaną wśród europejskich krajów członkowskich NATO.

Cel badań został przedstawiony w sposób czytelny i poprawny, dodatkowo Autor wyodrębnił w nim aspekt poznawczy i praktyczny, co pozytywnie wpłynęło na logikę i przejrzystość przeprowadzonych przez niego badań.

Przedmiot badań określono właściwie wskazując jego części składowe oraz umieszczając go w odpowiednim kontekście strategiczno-operacyjnym, co zapewniło zachowanie właściwej kolejności i dyscypliny w procesie badawczym.

Główny problem badawczy koresponduje ściśle z tematem rozprawy i stanowił podstawę do właściwego sformułowania problemów badawczych i hipotez roboczych. Został on zdekomponowany na pięć szczegółowych problemów badawczych, których treść posłużyła do przeprowadzenia badań, których rezultaty zostały przedstawione kolejno w rozdziałach II – V rozprawy.

Również główna hipoteza badawcza oraz pięć hipotez szczegółowych zostały poprawnie sformułowane, a ich weryfikację przedstawił Doktorant w rozdziałach od II do V.

Metody badawcze przyjęte przez Autora podczas realizacji procesu badawczego można ogólnie podzielić na teoretyczne i empiryczne i są one dobrze dobrane do tematu i obszaru prowadzonych badań. Wśród metod teoretycznych Doktorant zastosował analizę, w tym analizę materiałów źródłowych, analizę krytyczną, studium przypadków i wnioskowanie, zaś jako metodę empiryczną - wywiad ekspercki (załącznik nr 3) i obserwację uczestniczącą (załączniki nr 1 i 2). Warto wyróżnić tu klucz przyjęty do typowania ekspertów, który zakładał reprezentowanie przez nich różnych korpusów osobowych i zróżnicowanych środowisk francuskiej WSZ. Wywiadami eksperckimi objęto 11 osób (oficerów starszych, lekarza-stażystę, chorążego i podoficerów) pełniących służbę na stanowiskach lekarzy, pielęgniarzy, ratowników medycznych lub służących jednostkach medycznych. Należy w tym miejscu podkreślić trafność wyboru ekspertów dokonaną przez Doktoranta. Wywiady eksperckie z żołnierzami WSZ zostały przedstawione w załączniku nr 3 rozprawy i tam również skomentowane, natomiast wnioski wynikające z ich analizy trafiły do treści poszczególnych rozdziałów. Na oddzielną uwagę zasługuje krytyczna ocena literatury przedmiotu z uwagi na specyfikę przedmiotu badań. Jakkolwiek wydaje mi się ona mało krytyczna w swojej treści, raczej omawia znaczenie poszczególnych pozycji w procesie badawczym, to warto zwrócić uwagę, że na 12 omawianych opracowań 11 stanowią publikacje w języku francuskim. Biorąc pod uwagę, że przedmiotem badań jest francuska WSZ, to warto zauważyć, że opisująca ją literatura nie należy do zbyt obszernych, co wynika z faktu, że nie jest to struktura najbardziej eksponowana w piśmiennictwie dotyczącym sił zbrojnych.

Bibliografia załączona do rozprawy obejmuje 151 pozycji drukowanych oraz strony internetowe, które zostały podzielone przez Autora na segmenty: akty prawne (5), dokumenty i materiały źródłowe (34) oraz publikacje (112). Warto zauważyć, że tylko 3 wydawnictwa są w innym języku niż francuski, co wskazuje na bardzo ścisły związek materiałów będących przedmiotem analiz z głównym problemem badawczym. Zdaniem recenzenta jest ona wystarczająca do zabezpieczenia procesu badawczego związanego z tematem rozprawy.

Podsumowując, należy stwierdzić, że Doktorant właściwie ujął badany problem pod kątem zasięgu i głębokości badań, natomiast materiał badawczy poprawnie zebrano i opracowano. Każdy z rozdziałów pracy został zaplanowany w sposób właściwy natomiast zabrakło syntetyzujących uogólnień w ich zakończeniu, wnioskowanie jest poprawne, a ujęcie literatury właściwe i uzasadnione tematem rozprawy. Oceniam, że układ pracy jest logiczny i w sposób przejrzysty przedstawia prowadzone badania, a dysertację cechuje pragmatyzm naukowy. Praca została napisana poprawnym i komunikatywnym językiem, natomiast nietypowa jest jej paginacja, która obejmuje tylko strony nieparzyste i nie uwzględnia streszczenia rozprawy oraz abstraktu. Prowadzone przez Doktoranta rozważania są czytelne i dobrze osadzone w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie, a zebrany materiał empiryczny właściwie wykorzystany.

Stwierdzam, że z metodycznego punktu widzenia rozprawa zasługuje na pozytywną ocenę, a przedstawione uwagi nie wpływają na jej jakość metodyczną. Doktorant wykazał się umiejętnością stosowania różnych metod badawczych oraz samodzielnego prowadzenia badań w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie w celu rozwiązania problemu naukowego.

3. Ocena merytoryczna

Recenzowana rozprawa doktorska obejmuje 314 stron standardowego maszynopisu i składa się ze streszczenia (w języku polskim i angielskim), spisu treści, wykazu skrótów, przedmowy, wstępu, pięciu rozdziałów, podsumowania, trzech załączników, bibliografii, wykazów zdjęć, rycin, tabel i wykresów, przy czym jej główne treści merytoryczne zostały przedstawione na 210 stronach.

Rozprawę otwiera krótka przedmowa ppłk. rez.-lekarza Mickael'a Chinellato, która krótko omawia konieczność zmian we francuskiej wojskowej służbie medycznej i podjęte działania związane z przygotowaniem jej do konfliktu o wysokiej intensywności na lata 2024-2030, wymuszone agresją Rosji na Ukrainę. Wskazuje jednocześnie na możliwość zastosowania wyników badań rozprawy doktorskiej na ewolucję polskiej WSZ.

Wstęp zawiera uzasadnienie wyboru tematu pracy, nakreśla ogólnie przedmiot i cel dysertacji, przedstawia krótką charakterystykę jej poszczególnych rozdziałów oraz podsumowania, a także szczegółowo omawia załączniki. Sytuacja problemowa oraz treści zawarte w poszczególnych rozdziałach pracy zostały przedstawione w sposób syntetyczny i czytelny.

Rozdział pierwszy został w całości poświęcony zagadnieniom metodologicznym przyjętym dla prowadzenia badań i realizacji rozprawy doktorskiej. Jego treść została omówiona w punkcie 2 niniejszej recenzji.

Rozdział drugi *Od Prowansji przez Indochiny, po Sahel – historia wojskowej służby zdrowia i obecne struktury organizacyjne w siłach zbrojnych Francji* należy potraktować jako typowy rozdział wprowadzający, w którym, obok obszernego rysu historycznego dotyczącego systemu opieki zdrowotnej na polu walki przedstawiono szczegółowo obecną organizację WSZ sił zbrojnych Francji, jej podział strukturalny i rolę jaką odgrywają w niej poszczególne podsystemy. Jest to rozdział typowo opisowy oparty szeroko o literaturę przedmiotu i co warto podkreślić, napisany zwięzłym i precyzyjnym językiem. Jego treść merytoryczna nie budzi zastrzeżeń i świadczy o dużej znajomości badanych zagadnień przez Doktoranta, co potwierdzają również zawarte w tym rozdziale spostrzeżenia oraz załączona ikonografia. Na uwagę zasługują przedstawione w rozdziale konkretne doświadczenia WSZ związane z zamachami terrorystycznymi, które miały miejsce na terenie Francji.

W rozdziale trzecim zatytułowanym: *Nowe wyzwania geostrategiczne, a zamiana modelu wojskowej służby zdrowia* Doktorant omawia zmiany prowadzone w WSZ Francji w oparciu o zapisy „Białej księgi obrony i bezpieczeństwa narodowego” z 2013 r., której założenia miały być realizowane w latach 2013-2025 w oparciu o dokument *SSA 2020* (*SSA* = WSZ). Omawiany w rozdziale model WSZ był oparty na założeniu o ekspedycyjnym charakterze przyszłych działań militarnych, również współpracy międzynarodowej w transporcie medycznym, a także współpracy bilateralnej z innymi państwami NATO (szczególnie z Niemcami). Zostały również omówione problemy związane ze specyfiką działania służb medycznych poszczególnych rodzajów SZ oraz w różnych środowiskach (rejonny wysokogórskie, tropikalna dżungla). Przedstawiono kwestie zabezpieczenia medycznego związane z bronią masowego rażenia (skażenia radiologiczne), a także globalnych zagrożeń zdrowotnych (COVID-19). Biorąc pod uwagę różnorodność i ilość informacji zawartych w omawianym rozdziale należy podkreślić, że Doktorant wykazał się tutaj dużą umiejętnością syntetycznego i rzetelnego przedstawienia poszczególnych zagadnień.

Rozdział czwarty *Plany rozwojowe wojskowej służby zdrowia w perspektywie 2030 roku* przedstawia kolejny plan zmian w WSZ Francji (*SSA 2030*), zdecydowanie różny od

omawianego uprzednio SSA 20. Stanowi on reakcję na zmianę sytuacji geopolitycznej w Europie i powrotu wojny konwencjonalnej na ten kontynent. Zakłada on dostosowanie WSZ do uwarunkowań konfliktu o dużej intensywności (co warto podkreślić). Ponadto omówiono w nim takie zagadnienia, jak zaawansowane technologie i innowacje, telemedycynę na polu walki, zastosowanie sztucznej inteligencji, ważne kierunki rozwoju medycyny wojskowej, kompleksowość i trudności we współpracy cywilno-wojskowej czy konsolidację szkolnictwa wyższego i działalności naukowo-badawczej WSZ. Rozdział został opracowany na wysokim poziomie merytorycznym, jego treść jest zwięzła i rzeczowa, a poszczególne podrozdziały łączą się w jasną i logiczną narrację. Całość rozważań została wsparta dobrze dobranym materiałem ikonograficznym. W opinii recenzenta omawiany rozdział zawiera materiał badawczy niezbędny do opracowania kolejnego rozdziału.

Rozdział piąty *Rekomendacje dla wojskowej służby zdrowia w Polsce* jest zdaniem recenzenta głównym rozdziałem dysertacji, w którym doktorant przedstawił konkretne rekomendacje dla WSZ w Polsce. Należy je ocenić jako bardzo przydatne co najmniej z trzech powodów: po pierwsze realnego zagrożenia konfliktem zbrojnym z państwem posiadającym broń jądrową, „prowadzonej” reorganizacji (reformie) WSZ (ciągle są opracowywane wytyczne), słabej kondycji ogólnej służby zdrowia w Polsce. Przy okazji warto również zauważyć deficyt czasowy (minęły trzy lata od inwazji Rosji na Ukrainę). Wnioski płynące z analizy kierunków rozwojowych WSZ we Francji powinny być wzięte pod uwagę przez środowisko medyczne w SZ RP. Mogą one stanowić swego rodzaju „drogowskaz” dla decydentów próbujących odbudować i zreorganizować wojskowe struktury zabezpieczenia medycznego. Podkreślić również należy autorski charakter proponowanych przez Doktoranta rozwiązań systemowych i organizacyjnych, które można uznać za oryginalny wkład Doktoranta do nauk o bezpieczeństwie. Treści recenzowanego rozdziału świadczą o dużej wiedzy Autora w omawianej problematyce, która przekłada się na jego wysoką wartość merytoryczną i praktyczną.

Rozprawę zamyka *Podsumowanie*, w którym Doktorant przedstawia wnioski wynikające z procesu badawczego przedstawionego w rozdziałach od 2 do 5. Treść podsumowania należy ocenić wysoko pod względem merytorycznym, szczególnie gdy chodzi o zawarte w nim uwagi i wnioski, analiza jego treści wskazuje jednoznacznie, że Doktorant zrealizował przyjęte zadania badawcze i osiągnął założony cel badań. Badania potwierdziły również przyjętą hipotezę główną oraz hipotezy szczegółowe, co znajduje swój komentarz w omawianym podsumowaniu.

Ważnym elementem rozprawy są 3 załączniki. Dwa z nich stanowią reportaże z wizyt w instytucjach WSZ sił zbrojnych Francji, natomiast trzeci prezentuje i omawia wywiady

eksperskie z żołnierzami WSZ. Ich treść jednoznacznie wskazuje, że stanowią integralną część badań. Na szczególną uwagę zasługuje materiał ikonograficzny zamieszczony w poszczególnych rozdziałach i załącznikach (37 zdjęć, 18 rycin, 6 wykresów i 11 tabel), który znacząco ułatwia percepcję zawartych w dysertacji treści. Jest on wyjątkowo dobrze dobrany i został opracowany z niezwykłą starannością. Wart podkreślenia jest fakt, że wszystkie zdjęcia zamieszczone w rozprawie pochodzą ze zbiorów Autora.

Do niedociągnięć rozprawy można odnieść niezachowanie proporcji pomiędzy rozdziałem drugim (77 stron) a pozostałymi rozdziałami (średnio 40 stron), co wynika zapewne z faktu, że jest to tzw. rozdział wprowadzający. Nie wpływa to jednak na jej wartość merytoryczną i logikę wywodu naukowego.

Chciałbym wyrazić się z uznaniem o głębokiej znajomości przez Doktoranta badanej problematyki, przede wszystkim w obszarze bezpieczeństwa i organizacji współczesnej WSZ, jak i wyższego szkolnictwa medycznego i działalności szkoleniowej wojskowej służby medycznej. Podkreślić śmiałość wyrażanych sądów i opinii, umiejętność korzystania zarówno z dorobku teoretyczno-organizacyjnego w badanej dziedzinie, jak i samodzielnego prowadzenia badań empirycznych i interpretowania ich wyników. Recenzowana rozprawa stanowi z jednej strony znakomite kompendium wiedzy na temat reform w WSZ Francji (nie znalazłem polskiego odpowiednika), z drugiej zaś praktyczne wskazówki dla takich działań w Polsce.

Rozprawę pod względem merytorycznym oceniam jednoznacznie pozytywnie i mieści się ona w dziedzinie nauk społecznych i dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

4. Wniosek końcowy

Stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska Pana lek. med. Pawła KOCIKA stanowi indywidualny i oryginalny dorobek naukowo-badawczy Doktoranta. Zaprezentował on niezbędną i na wysokim poziomie wiedzę teoretyczną z zakresu dyscypliny naukowej **bezpieczeństwo**. Z kolei zawarte w niej wyniki z procesu badań świadczą o dużych umiejętnościach samodzielnego rozwiązywania problemów naukowych. Autor rozprawy wykazał się głęboką wiedzą w obszarze prowadzonych badań i umiejętnością posługiwania się właściwymi dla rozwiązania problemu metodami badawczymi. Problem naukowy określony w rozprawie został dobrze zidentyfikowany i w oryginalny sposób rozwiązany.

Przedstawione do recenzji opracowanie lek. med. Pawła KOCIKA, tak z metodycznego jak i merytorycznego punktu widzenia, spełnia również wymagania stawiane pracom kwalifikacyjnym z dziedziny nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie, zasługuje

na pozytywną ocenę oraz spełnia wymagania określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r., poz. 1571).

Mając powyższe na uwadze, wnoszę o dopuszczenie Pana lek. med. Pawła KOCIKA do publicznej obrony przedłożonej rozprawy doktorskiej.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Józef Makowski". The signature is written in a cursive style with a horizontal line at the end.